

Mestna občina **Novo mesto**

Župan

Seidlova cesta I
8000 Novo mesto
T: 07 39 39 244
F: 07 39 39 269

mestna.obcina@novomesto.si
www.novomesto.si

Številka: 354-86/2013-34 (602)
Datum: 13. 12. 2016

**OBČINSKI SVET
MESTNE OBČINE NOVO MESTO**

**ZADEVA: PREDLOG OBČINSKEGA PROGRAMA VARSTVA OKOLJA
MESTNE OBČINE NOVO MESTO**

**Pravna podlaga: Zakon o varstvu okolja (Ur. l. RS, (Uradni list RS, št. 39/06 – UPB, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09– ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15 in 30/16)
Statut Mestne občine Novo mesto (DUL, št. 33/16)**

Pripravljaivec gradiva: Urad za prostor in razvoj

Izdelovalec gradiva: ERICo VELENJE Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.

**Poročevalca: dr. Iztok Kovačič, vodja Urada za prostor in razvoj
Izidor Jerala, podsekretar za prostorsko načrtovanje**

Predlog sklepov: 1. Občinski svet Mestne občine Novo mesto sprejme predlog Občinskega programa varstva okolja Mestne občine Novo mesto.

mag. Gregor Macedoni
župan

PRILOGI:

1. Obrazložitev.
2. Predlog Občinskega programa varstva okolja Mestne občine Novo mesto.

Mestna občina **Novo mesto**

Občinska uprava

Urad za prostor
in razvoj

Seidlova cesta 1
8000 Novo mesto
T: 07 39 39 202
F: 07 39 39 208

mestna.obcina@novomesto.si
www.novomesto.si

Številka: 354-86/2013-34 (602)

Datum: 13. 12. 2016

OBČINSKI SVET MESTNE OBČINE NOVO MESTO

ZADEVA: OBRAZLOŽITEV PREDLOGA OBČINSKEGA PROGRAMA VARSTVA OKOLJA MESTNE OBČINE NOVO MESTO

1. RAZLOGI ZA SPREJEM PROGRAMA

Mestna občina Novo mesto je največja in gospodarsko najpomembnejša občina v Jugovzhodni Sloveniji. Zaradi naravnogeografskih značilnosti je območje mestne občine okoljsko občutljivo, zato je potrebna posebna skrb za varstvo okolja. Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) v 38. členu mestnim občinam daje podlago, da pripravijo občinske programe varstva okolja (OPVO). OPVO je strateški dokument, ki izhaja iz stanja okolja.

2. PRIPRAVA OPVO IN OCENA STANJA

Strokovno izhodišče za pripravo OPVO je bilo v septembru 2012 sprejeto Poročilo o varstvu okolja v Mestni občini Novo mesto. V letu 2013 je Mestna občina Novo mesto pričela s pripravo OPVO, izbran je bil izdelovalec Erico d.o.o., Velenje.

Priprava OPVO je predvidena v naslednjih fazah:

1. faza - opredelitev vizije, načela in ciljev varstva okolja (1. Delavnica, 2013)
2. faza - opredelitev ukrepov varstva okolja (2. delavnica in intervjuji, 2014)
3. faza - izdelava akcijskega načrta oz. programa (imenovanje posvetovalne skupine, 2015-2016)
4. faza - javna obravnava osnutka OPVO (širša javnost)
5. faza - sprejem OPVO
6. faza - izvajanje

Sodelovanje strokovne javnosti, interesentov oz. deležnikov smo zagotovili s pripravo delavnic. Namen delavnic je bila predstavitev načinov, kako skozi OPVO dolgoročno čim boljše organizirati reševanje okoljskih problemov. Pri tem je bila bistvenega pomena vključenost strokovne in širše javnosti k postopku reševanja okoljskih problemov.

Podlaga za izvajanje je bil načrt sodelovanja javnosti, ki je določal cilje procesa, interesne skupine, cilje sodelovanja javnosti, stopnje procesa, tehnike in orodja za komuniciranje (spletna stran: novice, javna obravnava, forum, prijava na seznam, sodelovanje javnosti, arhiv, povezave, dodatne informacije) in metode vrednotenja.

Do decembra 2016 so bile izvedene naslednje faze:

1. faza - Opredelitev vizije, načela in ciljev varstva okolja (1 delavnica):
 - Predstavitev stanja okolja in ključnih okoljskih problemov v občini;

- Opredelitev vizij in načel varstva okolja v občini;
- Prednostni pereči problemi in izzivi;
- Opredelitev strateških in operativnih ciljev varstva okolja.

Predstavitev stanja okolja izhaja iz Poročila o stanju okolja MO NM iz leta 2012 ki je bilo izhodišče za pripravo OPVO MO NM. Glede spremenjenih razmer OPVO povzema nekatere novelirane podatke iz Poročila o stanju okolja.

Vizija zajema težnje skupnosti za prihodnost, za zdravo okolje, kakovost življenja, načina življenja, kakovost lokalnega okolja, prihodnje smeri razvoja ipd.

Prednostni okoljski problemi so povzeti iz Poročila o stanju okolja v povezavi z gonilnimi silami, pritiski - obremenitvami in stanjem okolja (problemska drevesa). Zaradi omejenih proračunskih in človeških virov je določen prednostni vrstni red okoljskih problemov in izzivov.

Na podlagi prednostnih okoljskih problemov je določenih 6 ključnih izzivov, na podlagi le teh pa šest ključnih strateških ciljev. Izbor temelji na identifikaciji problemov čim bližje viru, saj so ukrepi tako najbolj učinkoviti. Na podlagi strateških ciljev so določeni operativni cilji za posamezen okoljski problem. Delavnica je bila zaključena z ocenjevanjem ciljev in se določijo prednostnih cilje.

Pripravljeno je bilo gradivo za izvedbo delavnice, izvedena delavnica in poročilo o izvedeni delavnici (Poročilo 1. faze projekta).

2. faza - Opredelitev ukrepov varstva okolja (2. delavnica in intervjuji):

- Predstavitev prednostnih ciljev varstva okolja določenih na 1. delavnici;
- Določitev ukrepov za doseg zastavljenih strateških in operativnih ciljev varstva okolja;

Na drugi delavnici so bili določeni ukrepi za doseg zastavljenih ciljev na prvi delavnici. Na delavnici so bili obravnavani ukrepi po posameznih strateških in operativnih ciljih. Za vsak operativni cilj so bili določeni en ali več izvedljivih ukrepov.

Za 2. delavnico je bilo pripravljeno gradivo za izvedbo delavnice, izvedena delavnica in pripravljeno poročilo o izvedeni delavnici (Poročilo 2. faze projekta). Poročilo zajema tabelaričen prikaz nabora ukrepov v povezavi s cilji z opredelitvijo prioritet.

3. faza - Izdelava akcijskega načrta oz. programa

Izdelan je bil akcijski načrt (program), ki zajema navedbo strateških okoljskih in sektorskih ciljev. Navaja trajnostne učinke in operativne cilje z ukrepi. V okviru programa je za posamezen ukrep določen opis ukrepa, nosilci izvajanja, druge organizacije vključene v izvedbo, stroški, viri financiranja, terminski plan izvedbe in kazalci spremljanja izvajanja.

4. faze - javna obravnava osnutka OPVO (širša javnost); od 11.11.2016 do 12.12.2016

Predlog OPVO je bil v času od 11.11. do 12.12.2016 posredovan v javno razgrnitev. Dne 30.11.2016 je bil na javni obravnavi predstavljen predlog OPVO. Javnost je podala naslednje pripombe in predloge ter opozorila:

(splošno)

- program se preveč naslanja na državne vire
- problem je omejevanje programa na meje mestne občine, probleme je treba reševati regionalno
- pomen vključevanje javnosti v izvajanje programa, smiselno bi bilo sodelovanje s študenti/dijaki naravoslovja na Grmu (praktično delo)

(področje varstva voda)

- problematiko odlokov o varstvu vodnih virov, ki bi zaradi posebnega pomena za MONM morali biti čimprej posodobljeni (primer: – vodni vir Jezero in načrtovanje državne ceste 3. Razvojnne osi Celje – Novo mesto)
- problematika razbremenilnikov na mešane kanalizacijskem sistemu Novega mesta
- skrb za kopalne vode
- regionalni vidik, evtrofikacija Krke (cilj: nullo onesnaženje voda naj postane načelo na regionalni in lokalni ravni, saj so vodni viri izjemno občutljivi), v tem kontekstu je treba:
 - optimizirati razbremenilnike na javnem kanalizacijskem omrežju NM
 - izvesti ukrepe, da z oljem onesnaženi sneg pozimi ne bo obremenjeval reke Krke (z oljnimi zadrževalniki je treba opremiti lokacije odlaganja snega pri Krki)
 - okrepiti inšpekcijski nadzor (npr. onesnaženje z avti Kuzarjev kal)
 - redefinirati upravljanje CČNM – trenutno je preveč naraslo št. kamionov, ki vozijo odpadne vode na čiščenje v CČN Novo mesto (tudi iz drugih krajev in občin, npr. Čatež, Trebnje)

(področje varstva zraka)

- pomanjkanje podatkov o kakovosti zraka, meritve je treba razširiti na parametre, ki se sistematično spremljajo v drugih regijskih središčih, treba je spremljati več kazalnikov okolja - kot npr. v Murski soboti (aktivno vzpodbujati ARSO)
- čimprej vzpostaviti večtočkovne meritve PM10 v mestu, hkrati pa aktivno vzpodbujati ARSO za izvedbo meritev čimprej (že v 2017)
- ne čakati projekt gradnje 3. razvojne osi, ampak že prej zgraditi z lastnimi sredstvi zgraditi most preko reke Krke, da se mestno jedro razbremeni nepotrebnih prometnih tokov
- promet je pomemben onesnaževalec zraka s PM10
- predlagano je merilno mesto glede kakovosti zraka pri rondoju v Mačkovcu (s prometom najbolj obremenjena lokacija v NM)

(področje zelenih površin)

- v okviru vzdrževanja je treba uveljaviti standarde vzdrževanja zelenih površin
- na reševanje problema invazivnih vrst, tudi usposabljanje lokalnih služb (po vzoru Mo Ljubljana/navodila izvajalcem javnih služb na terenu)

Pripombe in predloge sta pripravljavec in izdelovalec OPVO proučila in smiselno upoštevala pri dopolnitvi predloga OPVO.

Po izvedeni javni obravnavi je v decembru 2016 predvidena obravnava in sprejem OPVO na občinskem svetu (5.faza) in izvajanje do novelacije (6.faza).

3. VSEBINA PROGRAMA

Prepoznavna ključnih okoljskih problemov je osnova za določitev izzivov in ciljev programa varstva okolja ter posledično tudi ukrepov za izboljšanje stanja okolja. Prednostni okoljski problemi so povzeti iz Poročila o stanju okolja v Mestni občini Novo mesto in njegovi novelaciji v okviru izdelave OPVO v povezavi z gonilnimi silami, pritiski - obremenitvami in stanjem okolja (problemska drevesa). Na podlagi prednostnih okoljskih problemov je določenih 6 ključnih izzivov, na podlagi le teh pa šest ključnih strateških ciljev. Izbor temelji na identifikaciji problemov čim bližje viru, saj so ukrepi tako najbolj učinkoviti.

Strateški cilji varstva okolju v MO Novo mesto so:

- Dolgoročno zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode
- Varstvo zraka
- Učinkovito gospodarjenje z odpadki in zagotavljanje kakovosti tal
- Vzdrževanje oziroma izboljšanje stanja mestnih gozdov
- Izboljšanje vizualne kakovosti prostora
- Varstvo pred hrupom in trajnostna prometna ureditev

Pripravljen je akcijski načrt (program), ki zajema navedbo strateških okoljskih in sektorskih ciljev, navaja trajnostne učinke in operativne cilje z ukrepi. V okviru programa je za posamezen ukrep določen opis ukrepa, nosilci izvajanja, druge organizacije vključene v izvedbo, viri financiranja in terminski plan izvedbe.

OPVO omogoča boljše načrtovanje in preglednost potreb ter aktivnosti na področju varstva okolja. Z izdelanim OPVO bo MONM premišljeno usmerjala sredstva na tista področja, kjer je najbolj nujno ukrepati in v tiste projekte, ki dajejo največji učinek glede na vložke. Poleg tega lahko mestna občina z OPVO spodbudi aktivnejši odnos javnosti do varstva okolja in vzpostavi sodelovanje z občani, civilno družbo, podjetji in državo na tem področju.

4. FINANČNE IN DRUGE POSLEDICE

Sprejem OPVO MONM ne bo povzročil neposrednih stroškov za proračun MONM, bo pa sprejeti program vplival na bolj povezano in učinkovito pripravo proračunov in razvojnih programov MONM z vidika varstva okolja. Pričakovati je uspešnejše pridobivanje sofinancerskih sredstev za izvajanje ukrepov varstva okolja, zato bo vpliv na proračun pozitiven.

Pripravil:

Izidor Jerala
podsekretar za prostorsko načrtovanje

dr. Iztok Kovačič
vodja

OBČINSKI PROGRAM VARSTVA OKOLJA MESTNE OBČINE NOVO MESTO

PREDLOG

December 2016

OBČINSKI PROGRAM VARSTVA OKOLJA MESTNE OBČINE NOVO MESTO

Predlog

Pripravljavec:

Mestna občina Novo mesto

Odgovorna oseba pripravjavca:

Gregor Macedoni, župan

Izvajalec:

ERICo d.o.o.

Odgovorni nosilec izvajalca:

dr. Emil Šterbenk,

Avtorji poročila:

dr. Emil Šterbenk.

Klemen Kotnik,

Zoran Pavšek,

mag. Liljana Mljač,

Jelka Flis,

mag. Mojca Bole,

doc. dr. Samar Al Sayegh Petkovšek,

dr. Ida Jelenko Turinek,

Projektna skupina s strani naročnika:

Izidor Jerala, Koordinator priprave, Mestna občina Novo mesto

Jože Kobe, Mestna občina Novo mesto

Alenka Muhič, Mestna občina Novo mesto

Sara Drašković, Mestna občina Novo mesto

Aleš Šurla, Mestna občina Novo mesto

Novo mesto, december 2016

KAZALO

	Stran
1. UVOD	4
1.1 Proces priprave	5
1.2 Načrt vključevanj javnosti	5
1.3 Vsebina posameznih faz	5
2. VIZIJA IN NAČELA	8
3. IZHODŠČA	9
3.1 Okvir za okoljsko politiko v Sloveniji	9
3.2 OPVO za MO Novo mesto	9
3.3 Koncept mrežnega povezovanja okoljskih dejavnikov	9
3.4 Zakonska izhodišča	10
3.5 Druga izhodišča	13
3.6 Strokovne podlage	13
3.7 Povzetek analize stanja in ocena trendov	14
4. STRATEŠKI CILJI	26
5. OKOLJSKI PROGRAM: AKCIJSKI NAČRT Z UKREPI	31
Strateški cilj 1: Dolgoročno zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode	31
Strateški cilj 2: Varstvo zraka	33
Strateški cilj 3: Učinkovito gospodarjenje z odpadki in zagotavljanje kakovosti tal	35
Strateški cilj 4: Vzdrževanje oziroma izboljšanje stanja mestnih gozdov	37
Strateški cilj 5: Izboljšati vizualne kakovosti prostora	38
Strateški cilj 6: Varstvo pred hrupom in trajnostna prometna ureditev	39
Strateški cilj 7: Novo mesto - Zeleno mesto	40
6. SPREMLJANJE IZVAJANJA, VREDNOTENJE IN DOPOLNJEVANJE PROGRAMA	41
7. SKLEP	43

1. UVOD

Med ustavne človekove pravice državljanov Republike Slovenije sodi tudi pravica do zdravega življenjskega okolja. Zato si mora za zdravo življenjsko okolje prizadevati vsakdo, še posebej načrtno, trajno in zavzeto pa država in lokalna samouprava. Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) v 38. členu posebej mestnim občinam nalaga, da pripravijo občinske programe varstva okolja s katerim naj določijo dolgoročne cilje, usmeritve in naloge na področju varstva okolja v mestni občini.

Občinski program varstva okolja Mestne občine Novo mesto (OPVO) je zato skupen strateški dokument Mestne občine Novo mesto, politika občinskega sveta, in župana kakor tudi stalna naloga občinske uprave in služi kot osnova za strateške, razvojne, investicijske in izvedbene dokumente občine na vseh področjih dela. Priprava OPVO je proces, ki poleg mestne občine aktivira tudi zainteresirano javnost.

Program Mestne občine Novo mesto ni neodvisen od že dogovorjenih prizadevanj za varstvo okolja na državni, evropski in globalni ravni. Zato upošteva Nacionalni program varstva okolja, že sprejete operativne programe varstva okolja, veljavno zakonodajo in okoljske cilje ter programe EU. Kljub temu je lokalni dokument lokalne samouprave. OPVO aktivnosti so praviloma določene za kratkoročno obdobje (do 4 let). Odgovarja na lokalno in vključujoče prepoznane ključne okoljske probleme, ki so osnova za določitev ciljev programa varstva okolja in posledično tudi ukrepov za izboljšanje stanja okolja. Poročilo o stanju okolja v MONM je bilo izdelano v letu 2012 (izdelal Boson d.o.o.) in je osnova oz. izhodišče za izdelavo OPVO. V okviru izdelave OPVO je bilo Poročilo o stanju okolja v MONM novelirano.

OPVO je strateški dokument, ki izhaja iz stanja okolja. V njem je izbrana vizija z upoštevanjem načel varstva okolja, izpostavljeni so prednostni problemi in ključni izzivi, na podlagi tega pa so določeni strateški cilji ter izvedljivi ukrepi.

Občinski program varstva okolja omogoča boljše načrtovanje in preglednost potreb ter aktivnosti na področju varstva okolja. Z izdelanim OPVO bo MO NM premišljeno usmerjala sredstva na tista področja, kjer je najbolj nujno ukrepati in v tiste projekte, ki dajejo največji učinek glede na vložke. Poleg tega lahko občina z OPVO spodbudi aktivnejši odnos javnosti do varstva okolja in vzpostavi sodelovanje z občani, podjetji in državo na tem področju.

1.1 Proces priprave

Priprava in sprejem OPVO je potekal fazno:

Predpriprave (izbor izdelovalca OPVO, oblikovanje operativne skupine in projektne skupine in njena potrditev)

1. faza - opredelitev vizije, načela in ciljev varstva okolja (1. delavnica)
2. faza - opredelitev ukrepov varstva okolja (2. delavnica in intervjuji)
3. faza - izdelava akcijskega načrta oz. programa (imenovanje posvetovalne skupine)
4. faza - javna obravnava osnutka OPVO (širša javnost)
5. faza - sprejem OPVO
6. faza - izvajanje

Pri izdelavi OPVO smo smiselno upoštevali Priporočila¹ ministra za pripravo občinskih programov varstva okolja.

1.2 Načrt vključevanja javnosti

Sodelovanje strokovne javnosti, interesentov oz. deležnikov smo zagotovili s pripravo delavnic. Namen delavnic je predstavitev načinov, kako skozi OPVO dolgoročno čim boljše organizirati reševanje okoljskih problemov. Pri tem je bistvenega pomena vključenost strokovne in širše javnosti k postopku reševanja okoljskih problemov.

Podlaga za izvajanje je načrt sodelovanja javnosti, ki določa cilje procesa, interesne skupine, cilje sodelovanja javnosti, stopnje procesa, tehnike in orodja za komuniciranje (spletna stran: novice, javna obravnava, forum, prijava na seznam, sodelovanje javnosti, arhiv, povezave, dodatne informacije) ter metode vrednotenja.

1.3 Vsebina posameznih faz

1. faza - Opredelitev vizije, načela in ciljev varstva okolja (1 delavnica):
 - predstavitev stanja okolja in ključnih okoljskih problemov v občini;
 - opredelitev vizij in načel varstva okolja v občini;
 - prednostni pereči problemi in izzivi;
 - opredelitev strateških in operativnih ciljev varstva okolja.

¹ http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/opvo_brosura.pdf

Predstavitev stanja okolja izhaja iz Poročila o stanju okolja MO NM iz leta 2012 ki je bilo izhodišče za pripravo OPVO MO NM. Glede spremenjenih razmer OPVO povzema nekatere novelirane podatke iz Poročila o stanju okolja.

Vizija zajema težnje skupnosti za prihodnost, za zdravo okolje, kakovost življenja, načina življenja, kakovost lokalnega okolja, prihodnje smeri razvoja ipd.

Prednostni okoljski problemi so povzeti iz Poročila o stanju okolja v povezavi z gonilnimi silami, pritiski - obremenitvami in stanjem okolja (problemska drevesa). Zaradi omejenih proračunskih in človeških virov je določen prednostni vrstni red okoljskih problemov in izzivov.

Na podlagi prednostnih okoljskih problemov je določenih 6 ključnih izzivov, na podlagi le teh pa šest ključnih strateških ciljev. Izbor temelji na identifikaciji problemov čim bližje viru, saj so ukrepi tako najbolj učinkoviti. Na podlagi strateških ciljev so določeni operativni cilji za posamezen okoljski problem. Delavnica je bila zaključena z ocenjevanjem ciljev in z določitvijo prednostnih ciljev.

Pripravljen je bilo gradivo za izvedbo delavnice, izvedena delavnica in poročilo o izvedeni delavnici (Poročilo 1. faze projekta).

2. faza - Opredelitev ukrepov varstva okolja (2. delavnica in intervjuji):

- predstavitev prednostnih ciljev varstva okolja določenih na 1. delavnici;
- določitev ukrepov za doseg zastavljenih strateških in operativnih ciljev varstva okolja.

Na drugi delavnici so bili določeni ukrepi za doseg zastavljenih ciljev na prvi delavnici. Obravnavani so bili ukrepi po posameznih strateških in operativnih ciljih. Za vsak operativni cilj so bili določeni eden ali več izvedljivih ukrepov.

Za 2. delavnico je bilo pripravljeno gradivo za izvedbo delavnice, izvedena delavnica in pripravljeno poročilo o izvedeni delavnici (Poročilo 2. faze projekta). Poročilo zajema tabelaričen prikaz nabora ukrepov v povezavi s cilji z opredelitvijo prioritete.

3. faza - Izdelava akcijskega načrta oz. programa

Izdelan je bil akcijski načrt (program), ki zajema navedbo strateških okoljskih in sektorskih ciljev, navaja trajnostne učinke in operativne cilje z ukrepi. V okviru programa je za posamezen ukrep določen njegov opis, nosilci izvajanja, druge

organizacije, vključene v izvedbo, viri financiranja, terminski plan izvedbe in kazalci spremljanja uresničevanja.

4. faza -javna obravnava osnutka OPVO

V oktobru 2016 je bil izdelan je predlog Občinskega programa varstva okolja, ki je bil od 11. 11. 2016 dalje v 30-dnevni javni razgrnitvi. Dne 30. 11. 2016 je bil na javni obravnavi predstavljen najširši javnosti. Tam so udeleženci podali pripombe in predloge za izboljšanje programa, ki so bile smiselno vključene v predlog OPVO za obravnavo na občinskem svetu Mestne občine Novo mesto. Pripombe in predlogi so se nanašali na področje varstva voda, varstva zraka, urejanja zelenih površin, obvladovanje invazivnih rastlinskih vrst in vključevanja javnosti v izvajanje programa.

5. faza - sprejem

OPVO se posreduje v obravnavo in sprejem na občinski svet Mestne občine Novo mesto.

OPVO se javno objavi na spletni strani MO Novo mesto.

6. faza: Izvajanje

Izvajanje OPVO spremlja projektna skupina s strani naročnika. Po potrebi se lahko dokument sprti dopolnjuje oz. prilagaja. Enkrat letno skupina posreduje kratko poročilo o izvajanju županu in občinskemu svetu, po štirih letih pa se pripravi poročilo o uresničevanju programa, na novo izdelava poročilo o stanju okolja in pripravi posodobljen program z usmeritvami in s cilji za naslednje štiriletno obdobje.

2. VIZIJA IN NAČELA

Mestna občina Novo mesto teži k uravnoveženemu doseganju družbene blaginje in svobode posameznika, tako da pri uresničevanju razvojnih potreb ne bodo ogrožene bodoče generacije. Družbena blaginja in svoboda posameznika je neločljivo povezana in odvisna od kakovosti okolja. V preteklem obdobju je mestna občina že izvedla vrsto ukrepov, ki so pomembno izboljšali stanje okolja. Izpostaviti je potrebno predvsem ukrepe čiščenja in odvajanja odpadnih voda, boljše oskrbe z zdravo pitno vodo in ustrežnejši način zbiranja s komunalnimi odpadki ter ravnanja z njimi. Pomembna sta tudi ukrepa uvedbe javnega mestnega potniškega prometa in vzpostavitev javne mreže za oskrbo z zemeljskim plinom, ki v prihodnje dajeta več možnosti za doseganje okoljskih ciljev.

Kljub temu je priprava in sprejem OPVO priložnost, da Mestna občina Novo mesto preveri svoje aktivnosti glede varstva okolja in sprejme nabor ključnih dolgoročnih ciljev, usmeritev ter nalog na področju varstva okolja. S pripravo in uveljavitvijo OPVO lokalni odziv obvladovanja okoljskih problemov dosega višjo stopnjo, saj se z dokumentom ukrepi programirajo, hkrati pa je celoten program sooblikovala zainteresirana javnost.

Skupna vizija lokalnih prizadevanj za varstvo okolja je strnjena v spodnji definiciji:

Mestna občina Novo mesto bo v sodelovanju z občani in organizacijami nenehno in zavezano skrbela za zdravo, varno ter urejeno okolje ustvarjanja in bivanja. Mestna občina bo postala prepoznavna po spoštljivem in vzdržnem odnosu do okolja in narave ter skrbi za zdravo življenjsko okolje.

Pri uresničevanju vizije bo mestna občina spoštovala temeljna načela varstva okolja, še posebej skrbno pa načelo trajnostnega razvoja, načelo celovitosti, načelo sodelovanja, načelo preventive, načelo previdnosti, načelo spodbujanja, načelo javnosti, načelo dopustnosti posegov v okolje in načelo ekološke funkcije lastnine.

3. IZHODŠČA

3.1 Okvir za okoljsko politiko v Sloveniji

»Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012« s ciljem splošnega izboljšanja stanja okolja in kakovosti življenja ter varstva naravnih virov je okvir za okoljsko politiko v Sloveniji. Načela in strateške usmeritve tega dokumenta so: priprava in sprejem nove in dosledno izvajanje obstoječe zakonodaje, trajnostna raba naravnih virov, vključevanje zahtev varstva okolja pri načrtovanju prostorskega razvoja, integracija oziroma upoštevanje okoljskih vsebin v sektorskih politikah, okoljske tehnologije, spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje, ekonomska politika varstva okolja, dvig okoljske ozaveščenosti in dialog z vsemi zainteresiranimi ter sodelovanje javnosti in sanacija degradiranih območij.

3.2 OPVO za Mestno občino Novo mesto

Za praktično vsa področja, ki jih obravnava OPVO, je v veljavi državna zakonodaja, na kateri temeljijo strateški cilji in ukrepi. Ker se državni predpisi stalno dopolnjujejo in spreminjajo, je OPVO temu primerno prilagojen, saj se redno spremlja in sproti prilagaja dejanskemu stanju ter spremembam zakonodaje.

3.3 Koncept mrežnega povezovanja okoljskih dejavnikov

Razumevanje odnosov med varstvom okolja in socialno-ekonomskim razvojem se je v zadnjih dveh desetletjih nadgradilo v paradigmo trajnostnega razvoja. Uveljavljanje nove razvojne paradigme, kot ključnega dejavnika razvojnih politik na vseh prostorskih ravneh, terja med drugim tudi stalno kvantitativno sledenje človekovim dejavnostim in preverjanje njihove ustreznosti. V tem smislu je pogosto govora o merjenju sonaravnosti, preko katerega ocenjujemo stopnjo oddaljevanja oziroma približevanja človekovih dejavnosti teoretično zasnovanim ciljem.

Sonaravnost razumemo kot težnjo k trajnosti in njeno praktično udejanjanje, ki terja prilagajanje in uravnoteženje človekovih dejavnosti z nosilnimi zmogljivostmi okolja. Po DPSIR metodologiji (evropsko priznana metodologija za spremljanje stanja okolja) poznamo gonilne sile, pritiske, stanje, vplive in odzive. Gonilne sile so socialno-ekonomski dejavniki in dejavnosti, ki povzročajo povečanje ali omejevanje pritiskov na okolje (npr. obseg gospodarskih, prometnih ali turističnih dejavnosti). Pritiske sestavljajo neposredne antropogene obremenitve

in vplivi na okolje (npr. izpusti onesnaževal ali raba naravnih virov). Stanje se nanaša na trenutno stanje in na trende okolja (npr. parametri kakovosti zraka, vodnih teles, tal, raznovrstnost vrst v posamezni geografski regiji, razpoložljivost naravnih virov kot so les ali sladka voda). Vplivi so učinki spremenjenega okolja na zdravje ljudi in drugih organizmov. Odzivi so odgovori družbe na okoljske probleme. To so lahko posebni ukrepi države (npr. takse na rabo naravnih virov), odločitve podjetij in posameznikov (npr. investicije podjetij v nadzor nad onesnaževanjem ali nakupi recikliranih dobrin v gospodinjstvih).

3.4 Zakonska izhodišča

Krovni zakoni

- Zakon o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 39/06-UPB1, 49/06-ZMetD, 66/06 Odl.US: U-I-51/06-10,112/06 Odl.US: U-I-40/06-10, 33/07-ZPNačrt, 57/08-ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09-ZPNačrt-A, 48/12,57/12, 97/12 Odl.US: U-I-88/10-11, 92/13 in 56/15)
- Zakon o vodah (Ur. l. RS, št. 67/02, 2/04 - ZdrI-A, 41/04 - ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13 in 40/14);
- Energetski zakon (Ur. l. RS, št. 17/14);
- Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 96/04 - uradno prečiščeno besedilo, 61/06 - ZDru-1, 8/10 - ZSKZ-B in 46/14);
- Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 110/02, 8/03 - popr., 58/03 - ZZK-1, 33/07 - ZPNačrt, 108/09 - ZGO-1C in 80/10 - ZUPUDPP);
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11 Odl.US: U-I-297/08-19, 90/12 in 111/13).

Zrak

- Uredba o kakovosti zunanega zraka (Ur.l. RS, št. 9/11 in 8/15);
- Uredba o nacionalnih zgornjih mejah emisij onesnaževal zunanega zraka (Ur.l. RS, št. 24/05, 92/07, 10/14);
- Pravilnik o ocenjevanju kakovosti zunanega zraka (Ur.l. RS, št. 55/11 in 6/15);
- Uredba o arzeniu, kadmiju, živem srebru, niklju in policikličnih aromatskih ogljikovodikih v zunanjem zraku (Ur.l. RS, št. 56/06);
- Sklep o določitvi podobmočij zaradi upravljanja s kakovostjo zunanega zraka (Ur.l. RS, št. 58/11);
- Odredba o določitvi območij in razvrstitvi območij, aglomeracij in podobmočij glede na onesnaženost zunanega zraka (Ur.l. RS, št. 50/11);
- Uredba o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja (Ur.l. RS, št. 31/07, 70/08, 61/09, 50/13);

- Pravilnik o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu emisij snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaženja ter o pogojih za njegovo izvajanje (Ur.l. RS št. 105/08);
- Konvencija o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (CLRTAP, protokol EMEP);
- Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 108/13).

Vode

- Uredba o emisiji snovi pri odvajanju odpadne vode iz komunalnih čistilnih naprav (Ur. l. RS, št. 45/07, 63/09, 105/10);
- Pravilnik o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu odpadnih voda (Ur. l. RS, št. 94/14);
- Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode (Ur. l. RS, št. 88/11, 8/12 in 108/13);
- Uredba o stanju podzemnih voda (Ur. l. RS, št 25/09, 68/12);
- Pravilnik o obratovalnem monitoringu onesnaževanja podzemne vode (Ur. l. RS, št 49/06, 114/09);
- Pravilnik o monitoringu podzemnih voda (Ur. l. RS, št 31/09);
- Uredba o vodnih povračilih (Ur. l. RS, št 103/02, 122/07);
- Uredba o stanju površinskih voda (Ur. l. RS, št 14/09, 98/10 in 96/13);
- Pravilnik o monitoringu stanja površinskih voda (Ur. l. RS, št 10/09, 81/11);
- Odlok o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode na območju Mestne občine Novo mesto (Ur. l. RS, št. 15/14);
- Odlok o oskrbi s pitno vodo na območju Mestne občine Novo mesto (Ur. l. RS, št. 15/14).

Tla

- Uredba o mejnih vrednostih vnosa nevarnih snovi in gnojil v tla (Ur. l. RS, št 84/05, 82/08, 113/09, 99/13);
- Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (Ur. l. RS, št 34/08, 61/11);
- Uredba o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh (Ur. l. RS, št 98/96, 41/04).

Hrup

- Uredba o ocenjevanju in urejanju hrupa v okolju (Ur. l. RS, št 121/04);
- Uredba o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju (Ur. l. RS, št 105/05, 34/08, 109/09, 62/10);

- Uredba o načinu uporabe zvočnih naprav, ki na shodih in prireditvah povzročajo hrup (Ur. l. RS, št. 118/05);
- Pravilnik o zaščiti pred hrupom v stavbah (Ur. l. RS, št. 10/12);
- Pravilnik o emisiji hrupa gospodinjskih strojev (Ur. l. RS, št. 13/01, 43/05 in 17/11 - ZTZPUS-1);
- Pravilnik o emisiji hrupa strojev, ki se uporabljajo na prostem (Ur. l. RS, št. 106/02, 50/05, 49/06 in 17/11 - ZTZPUS-1);
- Pravilnik o prvem ocenjevanju in obratovalnem monitoringu za vire hrupa ter o pogojih za njegovo izvajanje (Ur. l. RS, št. 105/08).

Odpadki

- Uredba o odpadkih (Ur. l. RS, št. 103/15);
- Uredba o odlagališčih odpadkov (Uradni list RS, št. 10/2014)
- Uredba o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest (Ur. l. RS, št. 34/08);
- Uredba o sežiganju odpadkov (Ur. l. RS, št. 68/08 in 41/09);
- Operativni program ravnanja s komunalnimi odpadki (13.3.2013);
- Uredba o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih (Ur. l. RS, št. 34/08);
- Uredba o ravnanju z biološko razgradljivimi kuhinjskimi odpadki in zelenim vrtnim odpadom (Ur. l. RS, št. 39/10);
- Uredba o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin (Ur. l. RS, št. 43/08 in 30/11);
- Odlok o izvajanju gospodarske javne službe zbiranja in prevoz komunalnih odpadkov in gospodarske javne službe odlaganja ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov na območju Mestne občine Novo mesto (Ur. l. RS, št. 15/14).

Svetlobno onesnaževanje

- Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Ur. l. RS, št. 81/07, 109/07, 62/10 in 46/13);
- Odlok o načinu izvajanja in opravljanja izbirne gospodarske javne službe urejanja svetlobnih prometnih znakov v Mestni občini Novo mesto (Ur. l. RS, št. 15/14).

Narava, naravne vrednote

- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 - popr., 39/13 - odl. US in 3/14);
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15).

- Zakon o varstvu podzemnih jam (Ur. l. RS, št. 2/04, 61/06 - ZDru-1 in 46/14 – ZON-C);
- Uredba o habitatnih tipih (Ur. l. RS, št. 112/03, 36/09 in 33/13);
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 52/02 in 67/03);
- Odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v Mestni občini Novo mesto (Ur. l. RS, št. 31/14).

Kulturna dediščina

- Pravilnik o registru kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 66/09).

3.5 Druga izhodišča

Mednarodni dokumenti, iz katerih izhaja, da se lokalna skupnost aktivno odziva na okoljske probleme in sprejme okoljske načrte:

- Tematska strategija za urbano okolje, ki jo je Svet EU za okolje sprejel 27.6.2006;
- Agenda 21, načrt za uveljavljanje družbeno, gospodarsko in okoljsko trajnostnega razvoja iz leta 1992, ki v 28. poglavju določa, da bi se do leta 1996 morala vsaka lokalna oblast posvetovati s svojimi državljani in izdelati Lokalno Agendo 21 za lokalno skupnost;
- Aalborška listina iz leta 1996;
- Prenovljena Strategija EU za trajnostni razvoj, ki jo je Evropski Svet sprejel na svojem zasedanju 15/16 junija 2006.

3.6 Strokovne podlage

- Poročilo o stanju okolja v Mestni občini Novo mesto (Boson d.o.o., julij 2012)
- Novelirano Poročilo o stanju okolja v Mestni občini Novo mesto (ERICo d.o.o., 2014)
- Okoljsko poročilo za OPN MO NM (vključno z OP za PIP PIC Cikava) in dodatek za varovana območja (Chronos, maj 2009);
- Energetski koncept Mestne občine Novo mesto (IBE d.d., dec. 2008);
- Občinski prostorski načrt Mestne občine Novo mesto (Acer, november 2009);
- Določitev območij varstva pred hrupom v Mestni občini Novo mesto (Chronos, d.o.o., 2009)
- Strategija razvoja kmetijstva in podeželja v Mestni občini Novo mesto 2003-2007;
- Trajnostna urbana strategija Mestne občine Novo mesto 2030.

3.7 Povzetek analize stanja in ocena trendov

Človekove dejavnosti (gonilne sile) obremenjujejo okolje, kar pripelje do sprememb okolja (stanje) in nato do okoljskih problemov (vplivi na ljudi, naravne vire in snovi). Ti problemi zopet vodijo k človekovim dejavnostim in političnim ukrepom (odzivi).

3.7.1 Splošno

Mestna občina Novo mesto leži v JV delu Slovenije na meji s sosednjo Republiko Hrvaško. Obdaja jo osem občin, in sicer na zahodu Dolenjske Toplice, Straža in Mirna Peč, na severu Mokronog – Trebelno, na severovzhodu Šmarješke Toplice, na vzhodu Šentjernej ter na jugu Metlika in Semič. Vse našete občine, vključno z mestno občino, spadajo v Jugovzhodno (statistično, plansko) regijo, nadalje pa v dolensko subregijo. Površina mestne občine znaša 235,7 km² in zavzema 1,2 % slovenskega ozemlja. V njej je leta 2015 (podatki s 1.1.2015) prebivalo 36.371 prebivalcev (1,8 % slovenskega prebivalstva) (SURSTAT, 2015).

Osrednji del občine je ravninski, sicer pa večinoma prevladuje gričevnat svet, ki na S pripada Krškemu hribovju, na J pa Gorjancem. Mestno naselje Novo mesto predstavlja gravitacijsko (funkcijsko) središče, ob enem pa tudi gospodarsko, upravno, storitveno, zdravstveno, izobraževalno, kulturno, itd. središče večjega dela regije, ki pa zaradi zgodovinskih, prostorskih in drugih razlik nima izoblikovanega regijskega središča, ki bi nase vezalo celotno regijo, bodisi s fizičnimi oziroma funkcionalnimi navezavami bodisi v mentalnem smislu. Razlogi za določitev Novega mesta kot regijskega središča so predvsem tranzitna in zgodovinska vloga naselja (med Zagrebom in Ljubljano je Novo mesto edino naselje s centralnimi funkcijami višjega ranga) in zgodnja industrializacija ter razmeroma visoka stopnja opremljenosti s centralnimi dejavnostmi. Zaradi pomembne industrijske vloge v širšem območju predstavlja Novo mesto največje zaposlitveno območje v regiji, kar sproža obsežne dnevne migracije. V Novem mestu so sedeži institucij regionalnega pomena: zdravstveni center, kulturne ustanove (muzeja, galeriji, knjižnica, kulturni center, RIC), sedeži bank in zavarovalnic, služb za nadzor plačilnega prometa, sedeži strokovnih služb, organov političnih strank, upravnih organizacij in zavodov. Novo mesto ima tudi največjo ponudbo vzgojno-izobraževalnih ustanov v regiji (Koncept prostorskega razvoja Novega mesta, 2004).

3.7.2 Vzroki – gonilne sile

Poselitev

- Rast števila prebivalstva, ki je bila na območju Mestne občine Novo mesto najintenzivnejša v 60-ih 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja, se je na prelomu tisočletja postopoma umirila. V zadnjem obdobju število prebivalcev stagnira (z manj izrazitimi obdobji rasti in upadanja) in se od leta 2010 naprej giblje med 36.000 in 36.400. Bolj kot samo gibanje števila prebivalcev bodo prihodnost na eni strani zaznamovale spremembe v starostni strukturi slednjega (z njimi povezane navade). Kljub dvigu rodnosti, ki smo mu bili v Sloveniji (tudi v Mestni občini Novo mesto) priča v zadnjih nekaj letih in posledično nekoliko večjemu številu prebivalcev v mlajših starostnih skupinah, se prebivalstvo postopoma stara (število »starega« prebivalstva – nad 65 let je že večje kot število »mladih« do 15 leta starosti). Na drugi strani pa gre za prostorsko razporeditev (nekatera naselja npr. Otočec, Ždinja vas, Črmošnjice pri Stopičah izkazujejo precejšnjo rast, nekatera druga, sploh v J in vzhodnih delih mestne občine pa precejšen upad števila prebivalcev), ki bo tudi povzročila spremembe. Posledično je pričakovati povečanje okoljskih pritiskov (raba energije, promet, odpadki, odpadne vode in raba naravnih virov) na območjih zgoščanja prebivalstva.
- Po podatkih iz leta 2015 je bila gostota prebivalstva na območju celotne Mestne občine Novo mesto 154,3 preb./km², kar je nad slovenskim povprečjem (101,8 preb./km²). Vendar pa večina (skoraj 80 %) od 98 naselij izkazuje gostoto nižjo od slovenskega povprečja. 64,1 % prebivalstva (23.317) je živel v Novem mestu, ki predstavlja centralno naselje občine in je glede na število prebivalcev sedmo največje naselje v Sloveniji. Ostala naselja so bistveno manjša, še največje med njimi Otočec, ki je z nekaj manj kot 800 prebivalci kar 30 krat manjši, le štiri naselja pa imajo več kot 500 prebivalcev, kar kaže na zelo razpršeno poselitev. Večja razpršenost je lahko problematična z vidika primernosti (ekonomske učinkovitosti) odvajanja in čiščenja odpadnih vod, sistema trajnostne mobilnosti (JPP), daljinskih sistemov ogrevanja in oskrbe s pitno vodo. V primeru odsotnosti teh sistemov so pritiski na okolje večji.

Gospodarstvo

- Kljub gospodarski krizi, se je v obdobju 2008–2013 število podjetij nekoliko povečalo (2.460→2.885) medtem ko se je prihodek v istem obdobju zmanjšal za 11 %.
- Mestna občina z Novim mestom kot centralnim naseljem je gospodarsko središče, ki generira večino gospodarskih aktivnosti v regiji. V strukturi gospodarstva je značilna nadpovprečna zastopanost velikih (gospodarskih)

podjetij. Posledica visoke energetske – snovne intenzivnosti gospodarstva so tudi večji pritiski na okolje;

- Značilna je visoka razpršenost manjših proizvodnih obratov, obrtnih delavnic, skladišč, ipd. po celotnem Novem mestu, kar je lahko problematično z vidika obremenjevanja okolice in razvojnih možnosti. Ob ustrezni umestitvi je lahko heterogena raba prostora okoljsko primernejša, saj zmanjšuje potrebo po mobilnosti zaposlenih in kupcev;
- V letu 2013 je bilo v mestni občini 10 industrijskih obratov z napravami, ki povzročajo emisije snovi v zrak, za katere so upravljavci zavezani izvajati obratovalni monitoring. 6 podjetij je t.i. IPPC zavezancev – podjetja, ki za svojo dejavnost uporabljajo naprave, ki lahko povzročijo onesnaženje okolja večjega obsega.
- V zadnjih letih se na območju Novega mesta pospešeno razvijajo večja nakupovalna središča, kar predstavlja privlačnosti element oz. povečuje oskrbno funkcijo mesta in posledično tudi prometne tokove.
- Občina ima sicer dobre potenciale za razvoj turizma in prostočasnih dejavnosti, vendar pa slednji vsaj zaenkrat ostajajo relativno neizkoriščeni. Skupno število prihodov turistov v zadnjih letih niha okoli 30.000, skupno število prenočitev turistov pa okoli 60.000.

Kmetijstvo in gozdarstvo

- Kmetijstvo je dejavnost, ki v mestni občini, poleg gozdarstva obsega površinsko najobsežnejša območja in je posledično največji ploskovni vir vnosa snovi v tla.
- Za kmetijstvo v mestni občini je značilna finančna in kapitalska nezmožnost kmetij in slaba posestna struktura. Prevladujejo majhne kmetije, število aktivnih kmetij upada.
- Najpomembnejša kmetijska dejavnost v občini je živinoreja, predvsem prireja mleka.
- Gozdarska dejavnost se na območju občine izvaja skladno z gozdnogospodarskimi načrti.
- Gozdovi na območju mestne občine se nahajajo v več gozdnogospodarskih enotah, na območju je prisotnih tudi več krajinskih tipov.
- Območje mestne občine je razdeljeno na več lovskih družin. Na območju je prisotna večina lovnih vrst Slovenije. Srnjad je splošno razširjena vrsta, medtem ko se jelenjad širi na območje mestne občine.
- Krka s pritoki je najpomembnejša ribolovna reka na Dolenjskem. Območje Mestne občine Novo mesto leži v ciprinidnem revirju. Povprečni letni uplen ciprinidnih vrst rib predstavlja 80% celotnega uplena, čeprav se je v zadnjem desetletju zmanjševal.

Promet

- Mestno občino in naselje Novo mesto sekajo številne prometne poti, kar se odraža v prometnih tokovih, zlasti na cestnem omrežju. Ker Novo mesto še nima obvoznice, večino prometa v smeri S – J poteka skozi mesto.
- Razvoj prometne infrastrukture je bil v zadnjih desetletjih usmerjen skoraj izključno v cestno infrastrukturo. Posledično cestni promet predstavlja večino prometnih tokov v mestni občini.
- Značilna je velika gostota državnega in lokalnega cestnega omrežja, ki ima v velikem delu neustrezne tehnične elemente in premalo funkcionalnosti.
- PLDP (povprečni letni dnevni promet) se je na državnih cestah v obdobju 2007-2010 povečal od takrat naprej pa stagnira. V letu 2014 je bil najbolj obremenjen avtocestni odsek A2 – pri priključku Novo mesto Vzhod s povprečnim letnim dnevnim prometom 20.042 vozil (lokalni in tranzitni promet).
- Število registriranih cestnih vozil v mestni občini se je od leta 2007 zniževalo. V zadnjih letih (2014, 2015) pa se je zopet nekoliko povečalo. V letu 2014 se je z enim avtomobilom v povprečju vozilo 1,85 oseb.
- Železniške povezave so slabe, preko občine poteka železnica II. reda Ljubljana – Metlika, železniški JPP je vezan predvsem na medkrajevni promet. Povprečno dnevno število vlakov (potniških in tovornih) je na vseh izbranih odsekih v obdobju 2005-2007 naraslo za približno 20 odstotkov, nato pa v obdobju 2007-2010 padlo na vrednost iz leta 2005. Število odpravljenih potnikov v notranjem prometu je na železniški postaji Kandija Novo mesto v obdobju 2008-2010 približno konstantno in se giblje okoli 300.000 odpravljenih potnikov na leto.
- Avtobusni potniški promet obratuje na šestih linijah, število potnikov na prevožen kilometer upada.
- Letališče v Prečni ima športno-turistični značaj, letalski promet povprečno predstavlja nekaj manjših športnih letal dnevno.

Oskrba z energijo²

- Za Mestno občino Novo mesto je značilna večja energetska intenzivnost (končna raba energije na prebivalca je za cca. 25% višja od SLO povprečja), kar je posledica rabe energije v industriji.
- Kljub plinifikaciji skoraj celotnega naselja Novo mesto pomemben delež v rabi končne energije za ogrevanje v gospodinjstvih predstavljajo trda goriva (les) in ELKO (v Novem mestu 56,1%, v ostalih naseljih pa kar 94,4%), kar je z vidika emisij v zrak manj primerno (ob predpostavki, da so peči starejše).

² po podatkih Lokalnega energetskega koncepta MONM, 2008.

- Cca. 27% porabe vseh energentov v mestni občini predstavljajo ELKO, dizelsko pogonsko gorivo in trda goriva, ki so z vidika emisij v zrak manj primerna (zlasti prašni delci).
- Delež OVE znaša cca. 16%, kar je nad slovenskim povprečje.
- Na območju mestne občine ni večjega proizvajalca električne energije, v zadnjem obdobju se povečuje število manjših proizvajalcev v sistemu SPTE ob prenovi večjih kotlovnice.

3.7.3 Pritiski - obremenitve

Raba naravnih virov

- Mestna občina Novo mesto predvideva v času veljavnosti Občinskega prostorskega načrta povečati površino stavbnih zemljišč za cca. 30% (potrebe izražene v OPN-ju obsegajo cca. 750 ha novih stavbnih zemljišč). Skupna površina stavbnih zemljišč bo tako obsegala cca. 10% celotne površine občine.
- Zaznati je povečanje rabe zemljišč za kmetijsko dejavnost za cca 3%, pri čemer so se povečale njivske površine za cca. 4% in rastlinjaki za cca 5%. Za cca. 7% so se zmanjšale površine vinogradov. Iz podatkov o spremembi rabe kmetijskih zemljišč je mogoče sklepati, da se povečuje intenzivnost kmetijstva.
- Dohodki iz gozda predstavljajo postranski in manjši vir zaslužka. V zadnjih letih je prišlo do krčenja gozdnih površin za 2%. Sanitarna sečnja predstavlja kar 10-20 % celotnega poseka. Pritiski (predvsem urbanizma) na gozd se povečujejo.
- Glavna lovna vrsta je kot drugod v Sloveniji srnjad. Z odstrelom se preprečuje širjenje populacije jelenjadi in divjega prašiča na agrarna območja, saj vrsti širita naseljenost.
- Fragmentacija habitatov se uvršča med najbolj negativne posege za populacije rib s preprečevanje ali oteževanjem za njihovo prehajanje. Pregrade so prisotne predvsem na reki Krki, večji problem bi lahko postale tudi male hidroelektrarne.
- Izkoriščenost razpoložljivih količin virov pitne vode vodonosnika Dolenjski kras je 7 %, za do 25% kapacitet pa je že podeljena vodna pravica. Vrednosti kažejo na relativno majhen delež porabljene razpoložljive vode iz teles podzemne vode oz. na nizko obremenjevanje vodonosnika z odvzemom vode.
- V Mestni občini Novo mesto se potrošniki oskrbujejo iz vodovodnih sistemov:
Novo mesto-Jezero, Novo mesto-Stopiče, Brusnice, Gabrje, Kamenje,

Suhadol, Ždinja vas. Na glavnem vodnem viru Jezero so v letu 2015 načrpali 2.042.568 m³ vode, na viru Stopiče pa 1.509.927 m³ vode. Na območju Mestne občine Novo mesto Komunala Novo mesto d.o.o. upravlja 361 km vodovodnega omrežja brez vodovodnih priključkov, na katerem je izvedenih 9.116 priključkov. Poleg omrežja je v obratovanju še 35 vodohranov s skupno prostornino 5.997 m³, 10 vrtin in 19 črpališč. Delež vodnih izgub v letu 2015 je znašal 18,3 %. Na vodovodnem omrežju je bilo leta 2015 saniranih 230 okvar. Izdelanih je bilo 50 novih vodovodnih priključkov, 155 je bilo obnovljenih. Opravljenih je bilo 2.083 menjav vodomerov.

Odpadki

- Ravnanje z odpadki v mestni občini je organizirano preko podjetja Komunala Novo mesto, d.o.o., ki izvaja zbiranje, odvoz in ravnanje z odpadki v vseh naseljih občine. Odpadki se odlagajo na Centru za ravnanje z odpadki Dolenjske (CeROD d.o.o.) na Leskovcu.
- Po podatkih SURS je bilo leta 2015 z javnim odvozom v mestni občini zbranih 11.901 ton odpadkov, količina odloženih odpadkov v letu 2015 je znašala 5.727 ton. Količina odpadkov je do leta 2009 rahlo naraščala, od leta 2010 dalje pa je vsako leto upadla.
- V mestni občini je po podatkih iz registra divjih odlagališč 239 divjih odlagališč, ki predstavljajo potencialno obremenitev tal in talnih vod.

Hrup

- Natančnih podatkov o emisijah hrupa za celotno območje mestne občine ni. Glavni vir hrupa je cestni promet. Rezultati vzorčnega modeliranja hrupa (območje ob cesti R2 419 NM Drska – NM Žabja vas) kažejo na visoke vrednosti emisije hrupa v urbanem okolju. Pričakovati je preseganje mejnih in kritičnih vrednosti na stanovanjskih objektih ob večjih vpadnicah v Novo mesto.

Svetlobno onesnaževanje

- 21 % svetilk javne razsvetljave ni skladnih z Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja in predstavljajo vir svetlobnega onesnaževanja. Letna poraba elektrike za javno razsvetljavo na prebivalca je glede na ciljno vrednost po Uredbi o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja skoraj dosežena. Dovoljena je vrednost 44,5kWh/prebivalca letno, trenutna vrednost v mestni občini pa je 45,82kWh/prebivalca letno.

3.7.4 Stanje prvin okolja in vplivi

Kakovost voda in tal se v zadnjih dveh desetletjih izboljšuje, posledično pa se izboljšujejo tudi zeleni sistem in drugi okoljski elementi ter hkrati kakovost bivanja občanov. Zrak je obremenjen predvsem z delci PM10.

Zrak

Onesnaženost zraka v Novem mestu je v glavnem največja pozimi, ko so zaradi stabilnega prizemnega sloja ozračja slabši pogoji za disperzijo in transport onesnaževal v zraku in najmanjša poleti, ko so ti pogoji zaradi močnejšega sončnega obsevanja boljši, kar pa ne velja za ozon, pri katerem se pojavi maksimum poleti, saj ima pri njegovem nastanku pomembno vlogo prav sončno obsevanje.

- Na območju MO NM se od leta 2010 na merilni postaji Novo mesto stalno spremljajo le koncentracije delcev PM10³ v zraku. V letu 2004 so bile z avtomatsko mobilno postajo izvedene meritve koncentracij tudi nekaterih drugih onesnaževal.
- Izmerjena povprečna letna vrednost delcev PM10 v zraku je na merilnem mestu Novo mesto v letu 2010 znašala 31 mikrogramov PM10/m³ zraka, tako da povprečna letna mejna koncentracija ni bila prekoračena, vendar pa je bilo preseženo letno dovoljeno število prekoračitev mejne dnevne koncentracije (60-krat). V letu 2011 pa 70-krat; Leta 2012 je povprečna koncentracija v Novem mestu znašala 28,7, dnevne pa so bile prekoračene 44-krat. Leta 2013 je povprečna koncentracija PM 10 v Novem Mestu znašala 26,7, dovoljena koncentracija pa je bila presežena 49- krat V letu 2014 je bilo stanje boljše, saj so bile dnevne mejne koncentracije presežene 22-krat, povprečna letna koncentracija pa je znašala 22 mikrogramov PM10/m³. Toda to leto so bile razmere boljše v vsej Sloveniji. V letu 2015 je povprečna koncentracija znašala 28,6 mikrogramov PM10/m³ in mejne koncentracije so bile znova presežene 40-krat, vendar najmanj od vseh mest v Sloveniji, kjer so bile povišane. Za primerjavo: v Zagorju in Celju so bile presežene po 70-krat. Povprečna letna mejna koncentracija v Novem mestu torej od začetka meritev delcev PM10 ni bila nikoli prekoračena, vsako leto (z izjemo 2014) pa je bilo prekoračeno letno dovoljeno število prekoračitev mejne dnevne koncentracije.
- Glede na visoko stopnjo onesnaženosti zraka s PM 10 v Novem mestu je vlada R Slovenije izdala Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 108/13). Na tej podlagi se je

³ Podatki poročil ARSO o kakovosti zraka za obdobje 2010 do 2015, MOP - ARSO.

Svet MO Novo mesto seznanil s Programom ukrepov iz Odloka o načrtu za kakovost zraka na območju mestne občine Novo mesto in jih potrdil.

- Koncentracije ozona (O₃) so v zadnjem desetletju presežene v celotnem območju SI3, kar potrjujejo meritve z obeh merilnih mest (izven MO NM), ki sta reprezentativni za širše območje. Meritve leta 2004 v Novem mestu (mobilna postaja) potrjujejo preseganje mejnih vrednosti na območju mesta; Leta 2012 so bile urne opozorilne koncentracije na Krvavcu pod junija do avgusta prekoračene 10-krat, v Ljubljani Bežigrad 3-krat. V Vnajnarih so bile prek julija in avgusta prekoračene 3-krat, marca pa 2-krat. Leta 2013 je bila v območju S 13 opozorilna vrednost presežena 7. 8. v Ljubljani in 27.7. na Krvavcu Toda leta 2014 opozorilne vrednosti za ozon v celotni Sloveniji niso bile presežene, leta 2015 je bila 1- krat presežena na Krvavcu.
- Onesnaženost zraka z SO₂, NO₂, CO, benzenom, arzenom, svincem in nikljem je pod spodnjim pragom ocenjevanja (SI3-območje). Meritve iz leta 2004 v Novem mestu tudi kažejo na vrednosti pod mejnimi vrednostmi.

Voda

- Kemijsko stanje Krke na odseku Soteska-Kronovo je bilo v letu 2008 in 2009 ocenjeno kot slabo (presežene vrednosti tributilkositrovih spojin). Vzrok kemijske neustreznosti so bile industrijske odpadne vode (verjetno je šlo za enkraten dogodek, saj se je kemijsko stanje izboljšalo in je leta 2010, 2011, 2012 in 2013 ocenjeno kot dobro). Ekološko stanje Krke je bilo v obdobju 2002 -2010 ocenjeno kot dobro oz. zelo dobro, prav tako v kasnejših letih do 2014⁴.
- Fizikalni in kemijski parametri za življenje salmonidnih vrst rib v reki Krki so bili, kar se tiče mejnih vrednosti, leta 2005 in 2007 ocenjeni kot neustrezni (premajhna količina raztopljenega kisika). Priporočene vrednosti kakovosti voda za življenje sladkovodnih vrst rib v obdobju 2005-2010 so bile ocenjene kot neustrezne (parametra, ki sta najpogosteje presegala priporočene vrednosti sta nitrit in amonij). Stanje se je leta 2011 izboljšalo, saj so vzorci ustrezali mejnim vrednostim tako v zgornjem delu kot od izliva Bršlinskega potoka do izliva Krke v Savo, ne pa tudi priporočenim vrednostim. Enako so izmerili v letih 2012 in 2013. V letu 2014 se je na spodnjem odseku (od izliva Bršlinskega potoka do izliva Krke v Savo) stanje izboljšalo, saj je voda ustrezala tako mejnim kot priporočenim vrednostim. V zgornjem

⁴ Podatki iz Ocen stanja rek v Sloveniji v letih 2009 do 2014, MOP - ARSO.

delu pa kakovost ni ustrezala priporočenim vrednostim Povprečje nitritov je znašalo 0.013 mg/l, amonij pa ni bil presežen⁵.

- Kemijsko stanje vodotoka Prečna je bilo v letu 2008 ocenjeno kot dobro z visoko stopnjo zaupanja, medtem ko je bilo ekološko stanje ocenjeno kot zmerno, zaradi obremenjenosti z nitrati. Leta 2009 sta bila tako kemijsko kot ekološko stanje ocenjena kot dobra. V letih 2010, 2011, 2012, 2013 in 2014 je bila Prečna v dobrem kemijske in zelo dobrem ekološkem stanju.
- Kemijsko stanje talne vode vodnega telesa Dolenjski kras je v obdobju 2005-2010 sicer ocenjeno kot dobro s srednjo ravniyo zaupanja, vendar na nekaterih merilnih mestih (izvir Krke) prihaja do občasnega preseganja standardov kakovosti za posamezne pesticide (prisotno je onesnaženje s pesticidi), Leta 2011 je bilo kemijsko stanje vodnega telesa dobro, a je bilo 5,9 % vzorcev neustreznih. Zaradi večjega onesnaženja s pesticidi na izviru Krke med leti 2007 in 2009 so v letu 2010 povečali frekvenco odvzema vzorcev za spremljanje stanja na izviru. Izvir Krke je bil v letu 2011 izrazito onesnažen s terbutrinom, ki je bil prisoten v šestih od sedmih zajetih vzorcev, v vseh je bil standard kakovosti presežen. Maksimalna vrednost terbutrina (0,53 µg/L) je bila izmerjena 26. 9. 2011. V istem letu so na izviru beležili tudi druge pesticide kot so metolaklor, atrazin, prometrin in preseženo vsoto pesticidov. V letih 2012 in 2013 je bilo stanje dobro ter vsi vzorci ustrezni⁶.
- Viri pitne vode niso kemijsko onesnaženi, kar velja tudi za vodni vir Kamenje, ki je bil v preteklosti onesnažen z atrazinom (koncentracije atrazina in desetilatrazina, so pod dopustno mejo in upadajo).
- Surova voda odvzeta za namene oskrbe s pitno vodo po kriterijih, ki jih predpisuje zakon, v več kot 50 % odvzetih vzorcev neprimerna za takojšno uporabo (motnost, mikrobiološko stanje), zato je potrebna predhodna obdelava (dezinfekcija s plinskim klorom).
- Nadzor nad kakovostjo pitne vode opravljajo v sodelovanju z Nacionalnim laboratorijem za zdravje okolje in hrano območne enote Novo mesto in v skladu s Pravilnikom o pitni vodi (Ur. l. RS 19/04, 35/04, 26/06, 92/06 in 25/09), ki določa standarde in normative za pitno vodo. V letu 2015 je bilo za potrebe mikrobioloških in fizikalno kemijskih analiz odvzetih 556 vzorcev pitne vode, od katerih je bilo 11 neustreznih. Vzrok neustreznosti pitne vode v vodovodnem omrežju predstavlja povišana motnost in občasna mikrobiološka neustreznost. Voda ni kemijsko onesnažena in je zdravstveno ustrezna v vseh

⁵ Kakovost voda za življenje sladkovodnih vrst rib v letih 2010 do 2014, MOP – ARSO.

⁶ Ocen kemijskega stanja podzemnih voda v letih 2010 do 2013, MOP – ARSO.

vodovodnih sistemih. Motnost povzročajo koloidne raztopine zemljine, ki lahko v kritičnem obdobju tudi 10 x prekorači dopustno vrednost, sama po sebi sicer ne predstavlja večjega tveganja za zdravje, je pa problematična zaradi bistveno zmanjšane učinkovitosti dezinfekcije. V letu 2015 je bil zaradi povišane motnosti izdan ukrep obveznega prekuhavanja v trajanju 38 dni na vodovodnem sistemu Novo mesto-Jezero in 42 dni na sistemu Novo mesto-Stopiče.

- Stalna problematika pri oskrbi prebivalstva s pitno vodo, ki je bila zaznana v času priprave OPVO je povečana motnost na največjih vodnih virih, ki jo ob vsakem obilnejšem deževju opazijo tudi uporabniki. Zaradi vpliva padavin se voda obarva. To ne predstavlja nevarnosti za zdravje, a v takšnih razmerah je bistveno zmanjšan učinek dezinfekcije, prav tako voda vizualno ni primerna za uživanje. V času zaključevanja OPVO so bili izvedeni ukrepi projekta hidravličnih izboljšav, ki odpravljajo problematiko motnosti pitne vode.

Tla

- Vzorčenje onesnaženosti tal na območju MO NM je prostorsko (štiri vzorčne točke) in časovno omejeno. Vzorčenje tal je bilo izvedeno na merilnih mestih Novo mesto, Dolenje Karteljevo, Gornja Težka voda (1994), Žihovo selo (2001) in Bršljin (2004).
- Vsebnost večine parametrov onesnaževal je pod mejo detekcije, oz. pod mejo določljivosti. V štirih primerih pa je dosežena, oziroma presežena mejna vrednost: Žihovo selo (kobalt in atrazin), Novo mesto (PCB), Bršljin (kobalt).
- Tla so razmeroma neonesnažena .

Narava (zeleni sistem, biotska pestrost)

- Na območju občine se nahajajo številna območja pomembna z vidika ohranjanja narave, ki imajo različne varstvene statuse.
- Pojavljajo se številne naravovarstveno pomembne rastlinske in živalske vrste ter habitatni tipi, katerih stanje in trendi so večinoma slabo dokumentirani in raziskani.
- Onesnaženost jam je še zmeraj velik problem.
- Za gozdna območja je značilno razmeroma dobro stanje ohranjenosti pri čemer stopnja osiromašenosti kaže na visok delež smreke v nekaterih gozdovih.
- Raznovrstnost rib je predvsem na območju reke Krke relativno velika.

Podnebne spremembe

- Tako kot v svetovnem merilu tudi v Sloveniji opažamo trend naraščanja temperature zraka. Enako velja za Novo mesto.

3.7.5 Prednostni problemi in izzivi

Prednostni okoljski problemi in izzivi so identificirani na osnovi Poročila o stanju okolja. Nato je bila 27.11.2013 na to temo organizirana prva javna delavnica, ki se jo je udeležilo 22 občanov in predstavnikov različnih društev, institucij ter civilnih iniciativ. Poleg okoljskih problemov, ki so bili identificirani že v Poročilu o stanju okolja, so udeleženci dodali še svoje predloge. Ob zaključku delavnice so okoljske probleme, uvrščene v razširjeni seznam, rangirali. Rezultati so podani v preglednicah 1 in 2.

Preglednica 1: Seznam okoljskih problemov (Povzeto po poročilu o stanju okolja v MO Novo mesto)

Rang	Okoljski problem	Št. točk
3.	Onesnaženost zraka s prašnimi delci - PM10 (presežene mejne vrednosti – število prekoračitev)	13
11.	Onesnaženost zraka z ozonom (presežene mejne vrednosti)	0
6.	Nezadostni podatki o kakovosti zraka (glede na kemizem in viře)	11
8.	Slabo kemijsko stanje reke Krke na odseku Soteska – Kronovo	5
1.	Občasna neustrezna kakovost pitne vode in iztrošenost ter občutljivost obstoječih vodnih virov	21
10.	Preobremenjenost čistilnih naprav za odpadne vode (Otočec, Dolenjske Toplice ...)	2
9.	Slaba opremljenost podeželja s čistilnimi napravami	3
3.	Krčenje gozdov v urbanih območjih, neurejenost mestnih in primestnih gozdov	13
7.	Obremenjenost prebivalstva s hrupom ob glavnih vpadnicah v mesto	9
2.	Obremenjevanje okolja z odpadki, onesnaževanje jam, divja odlagališča nedosledno ločevanje odpadkov	18
11.	Svetlobno onesnaženje	0
3.	Vizualno onesnaženje javnega prostora	13

Preglednica 2: Na delavnici rangirani seznam okoljskih problemov

Rang	Okoljski problem	Št. točk
1.	Občasna neustrezna kakovost pitne vode in iztrošenost ter občutljivost obstoječih vodnih virov	21
2.	Obremenjevanje okolja z odpadki, onesnaževanje jam, divja odlagališča nedosledno ločevanje odpadkov	18
3.	Onesnaženost zraka s prašnimi delci - PM10 (presežene mejne vrednosti – število prekoračitev)	13
4.	Krčenje gozdov v urbanih območjih, neurejenost mestnih in primestnih gozdov	13
5.	Vizualno onesnaženje javnega prostora	13
6.	Nezadostni podatki o kakovosti zraka (glede na kemizem in vire)	11
7.	Obremenjenost prebivalstva s hrupom ob glavnih vpadnicah v mesto	9

Strateške cilje so zastavljeni na podlagi evidentiranih in rangiranih okoljskih problemov.

Preglednica 3: Strateški cilji

Rang	Strateški cilj
1.	Dolgoročno zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode
2.	Zmanjšati/preprečiti obremenjevanje okolja z odpadki (povečati učinkovitost ločenega zbiranja, odprava obstoječih divjih odlagališč in preprečevanje nastajanja novih)
3.	Zmanjšati onesnaženost s PM10 v okvir zakonskih norm
4.	Ohranjati in urediti gozdne površine v urbanih območjih
5.	Zmanjšati vizualno onesnaženje javnega prostora
6.	Pridobiti reprezentativne podatke o onesnaženosti zraka z različnimi onesnaževali (glede na kemizem in vire)
7.	Zmanjšati obremenjenost prebivalcev ob vpadnicah s prometnim hrupom

4. STRATEŠKI CILJI

Za udeležence druge javne delavnice, ki se je odvijala 12. 2. 2014, je bil v skladu z dogovorom s prve delavnice pripravljen osnutek sintezne preglednice, kjer so bili navedeni okoljski problemi in njihov rang, strateški cilji, okoljski cilji, sistemski ukrepi ter operativni cilji oziroma ukrepi.

Okoljski problemi in njihov rang so bili določeni na prvi delavnici, v osnutku preglednice so bile na njihovi osnovi izpolnjene vse druge rubrike – kot pomoč za učinkovitejše delo na drugi delavnici.

V prvem koraku so bili ponovno preverjeni okoljski problemi, spremenjen njihov vrstni red z dopolnitvijo vsebin. Strateški cilji se niso spreminjali. Okoljski cilji so bili dopolnjeni. Glavnina ustvarjalnega dela delavnice (po skupinah – 3 skupine) je bila namenjena določanju operativnih ciljev oziroma ukrepov.

Po koncu delavnice je bilo skupno določenih šest okoljskih problemov in prav tako šest strateških ciljev. Udeleženci so predlagali številne operativne cilje oziroma ukrepe, ki so zapisani v zadnjem stolpcu sintezne preglednice.

Preglednica 4: Sintezna preglednica okoljskih problemov, ciljev in ukrepov (rang 1)

<i>Rang</i>	<i>Okoljski problem</i>	<i>Strateški cilji</i>	<i>Okoljski cilji</i>	<i>Sistemske ukrepi</i>	<i>Operativni cilji/ukrepi</i>
1.	Občasna neustrezna kakovost pitne vode, iztrošenost in občutljivost obstoječih vodnih virov, odsotnost čiščenja oziroma nezadovoljivo čiščenje komunalne odpadne vode ter prekomerno onesnaževanje vodnih virov	Varovanje vodnih virov in porečja Krke z dolgoročnim zagotavljanjem ustrezne pitne vode vsem prebivalcem v MO NM.	Zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode	Zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, občinski prostorski načrti	<ul style="list-style-type: none"> • Poiskati nove vodne vire in ohraniti obstoječe • Zgraditi naprave za pripravo pitne vode • Ločiti komunalne odpadne vode od drenažnih in meteornih ter optimizirati sistem hidravličnih razbremenilnikov na obstoječem kanalizacijskem omrežju • Monitoring vsebnosti ostankov fitofarmaceutskih sredstev v vodi in omejitev njihove uporabe • Izgradnja malih čistilnih naprav in nadzor nad njihovim delovanjem • Smiselno in ekonomsko upravičena izgradnja kanalizacije • Ureditev vodovarstvenih območij (izboljšati odloke o varstvu vodnih virov) in izboljšati inšpekcijski nadzor • Uvajati načelo ničelnega onesnaženja vodnih virov zaradi izjemne občutljivosti reke Krke in vodnih virov v regionalnem smislu

Nadaljevanje preglednice 4: Sintezna preglednica okoljskih problemov, ciljev in ukrepov (rang 2 in 3)

Rang	Okoljski problem	Strateški cilji	Okoljski cilji	Sistemske ukrepi	Operativni cilji/ukrepi
2.	Nezadostni podatki o vsebnosti onesnažil v zraku (glede na kemizem in vire) in prekomerna onesnaženost zraka s prašnimi delci - PM10 (presežene mejne vrednosti – število prekoračitev)	Zagotavljati kakovost zraka v okviru zakonskih norm	Pridobiti reprezentativne podatke o onesnaženosti zraka z različnimi onesnaževali Zmanjšati onesnaženost s prašnimi delci v okvir zakonskih norm Povišati raven okoljske zavesti prebivalcev	Zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, občinski prostorski načrti	<ul style="list-style-type: none"> • Določiti več merilnih mest, pri tem prednostno na predvidoma bolj obremenjenih lokacijah v Novem mestu (mestno središče, Mačkovec) • Določiti izvor delcev PM 10 • Izboljšati je treba informacije o kakovosti zraka, vzpodbujati ARSO, da v Novem mestu razširi nabor meritev, ki bodo primerljive meritvam v drugih regionalnih središčih • Prehod na plinsko ogrevanje (posodobitev občinskih odlokov) • Spodbujanje energetske učinkovite gradnje in prenove • Spodbujanje tehnološko dovršenih tehnologij za ogrevanje in druge namene • Subvencije za okoljsko sprejemljiva kurišča • Zmanjšanje porabe energentov • Zagotavljanje ustrezne rabe biomase • Javni prikaz rezultatov on-line monitoringa
3.	Premalo podatkov o tleh, obremenjevanje okolja z odpadki, onesnaževanje jam, divja odlagališča, nedosledno ločevanje odpadkov	Ustrezna kakovost tal in učinkovito gospodarjenje z odpadki	Minimizirati onesnaževanje in obremenjevanje tal, zmanjšati/preprečiti obremenjevanje okolja z odpadki (povečati učinkovitost ločenega zbiranja, odprava obstoječih divjih odlagališč in preprečevanje nastajanja novih)	ZVO in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, obč. prostorski akti	<ul style="list-style-type: none"> • Pridobiti podatke o stanju tal • Stalno ozaveščanje prebivalstva, zlasti mladine • Izboljšati sistem ločenega zbiranja • Nadzor nad ločevanjem odpadkov in ustrezno ukrepanje v primeru kršitev • Spodbujanje uporabe ekološke embalaže • Spodbujanje ponovne rabe in reciklaže

Nadaljevanje preglednice 4: Sintezna preglednica okoljskih problemov, ciljev in ukrepov (rang 4 in 5)

Rang	Okoljski problem	Strateški cilji	Okoljski cilji	Sistemske ukrepi	Operativni cilji/ukrepi
4.	Krčenje gozdov v urbanih območjih, neurejenost mestnih in primestnih gozdov	Vzdrževati oziroma izboljšati stanje mestnih gozdov	Ohranjati in urediti gozdne površine v urbanih območjih	Zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, občinski prostorski akti	<ul style="list-style-type: none"> • Ohranitev mestnih in primestnih gozdov • Izdelava Ureditvenega načrta (ZGS) za mestne in primestne gozdove MONM • Uskladitev dejanske rabe gozda s funkcijami, ki jih opravlja • Ureditev in vzdrževanje rekreacijskih površin • Ohranitev gozdnih pasov kot estetskih barrier • Občina naj odkupi posamezne parcele (prioriteta Portovald, Ragov log)
5.	Vizualno in svetlobno onesnaženje javnega prostora	Ohranjati krajinski videz	Zmanjšati vizualno in svetlobno onesnaženje javnega prostora	Zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, občinski prostorski akti	<ul style="list-style-type: none"> • Z občinskimi odloki natančneje opredeliti sistem oglaševanja • Zamenjava svetil z energetsko učinkovitejšimi in ustrezno usmerjenimi svetili, omejiti oziroma prilagoditi JR • Poenoten način označevanja

Nadaljevanje preglednice 4: Sintezna preglednica okoljskih problemov, ciljev in ukrepov (rang 6)

Rang	Okoljski problem	Strateški cilji	Okoljski cilji	Sistemske ukrepi	Operativni cilji/ukrepi
6.	Obremenjenost prebivalstva s hrupom ob glavnih vpadnicah v mesto	Raven hrupa ohranjati v okviru zakonskih norm	Zmanjšati obremenjenost prebivalcev ob vpadnicah s prometnim hrupom	Zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči sektorski zakoni s podzakonskimi akti Občinski predpisi in strategije, občinski prostorski načrti	<ul style="list-style-type: none"> • Zastaviti monitoring • Postaviti protihrupne ograje • Zmanjšanje oziroma omejitev prometa • Omejitev pometanja z motornimi puhali • Trajnostna prometna ureditev • Zagotavljanje evropskih standardov asfaltiranja

Za potrebe izdelave okoljskega programa – akcijskega načrta z ukrepi smo na osnovi ugotovitev iz noveliranega Poročila o stanju okolja in dodatnih identificiranih ter rangiranih okoljskih problemov iz delavnic pripravili prečiščene strateške cilje varstva okolju v MO Novo mesto.

Preglednica 5: Strateški cilji varstva okolju v MO Novo mesto

Strateški cilj 1: Dolgoročno zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode
Strateški cilj 2: Varstvo zraka
Strateški cilj 3: Učinkovito gospodarjenje z odpadki in zagotavljanje kakovosti tal
Strateški cilj 4: Vzdrževanje oziroma izboljšanje stanja mestnih gozdov
Strateški cilj 5: Izboljšanje vizualne kakovosti prostora
Strateški cilj 6: Varstvo pred hrupom in trajnostna prometna ureditev
Strateški cilj 7: Novo mesto - Zeleno mesto

5. OKOLJSKI PROGRAM: AKCIJSKI NAČRT Z UKREPI

Strateški cilj 1: Dolgoročno zagotavljati ustrezne količine kakovostne pitne vode

Okoljski cilji :

- vsem prebivalcem MO Novo mesto zagotoviti neoporečno pitno vodo,
- zmanjšati izgube na cevovodih in s tem zmanjšati potrebe po zajemanju vode,
- zmanjšati porabo pitne vode v gospodinjstvih in pri drugih končnih porabnikih,
- doseganje izboljšanja stanja kakovosti podzemnih voda (doseganje padajočih trendov vsebnosti nitratov v podzemnih vodah),
- doseganje izboljšanja stanja podzemnih voda
- ne presegati mejnih vrednosti za pesticide v pitni vodi ter virih pitne vode, skladno s Pravilnikom o pitni vodi,
- zmanjšati nevarnost in tveganje uporabe pesticidov na okolje in vodno okolje,
- izboljšanje kontrole uporabe pesticidov,
- zajeti komunalne odpadne vode v strnjenih naseljih v celoti,
- vzpostaviti čiščenje odpadne vode v manjših naseljih in na samotnih kmetijah,
- dolgoročno zagotoviti dobro kakovost reke Krke.

Operativni cilj 1: Zagotavljanje dolgoročne oskrbe z zdravo pitno vodo

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Izdelava strokovne podlage za dolgoročno ovrednotenje razpoložljivih vodnih virov (iskanje novih vodnih virov, preveritev in po potrebi razširitev varstvenih območij obstoječih vodnih virov)	MONM v sodelovanju s Komunalno Novo mesto	2017 - 2018	poračun občine
Izvedba ukrepov varne oskrbe s pitno vodo v okviru projekta »Hidravlične izboljšave vodovoda na območju osrednje Dolenjske«*: - izvedba naprav za pripravo pitne vode na virih - izvedba hidravličnih izboljšav vodovoda	MONM v sodelovanju s Komunalno Novo mesto	do 2018	proračun občine proračun države nepovratna sredstva okoljske takse
Izvedba programa oskrbe s pitno vodo v Mestni občini Novo mesto	MONM, Komunalna Novo mesto	stalna naloga	

Operativni cilj 2: Izboljšati ravnanje z odpadnimi vodami

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Pripraviti in izvajati program gradnje in rekonstrukcije javne kanalizacije in vzpostavljanje individualnih čistilnih sistemov na območjih kjer ne bo javne kanalizacije v sklopu NRP	MONM v sodelovanju s Komunalno Novo mesto	stalna naloga	proračun občine proračun države nepovratna sredstva okoljske takse komunalni prispevki

Operativni cilj 3: Krka – kopalna voda

<i>Ukrep</i>	<i>Nosilci in partnerji</i>	<i>Rok</i>	<i>Viri</i>
Določiti območja kopalnih voda na reki krki	MONM	stalna naloga	proračun občine

Strateški cilj 2: Varstvo zraka**Okoljski cilji :**

- zmanjšati onesnaženost zraka z onesnaževali v okvir zakonskih norm,
- izboljšati kakovost zraka v mestnem središču in ob prometnicah,
- nadaljnje zmanjševanje emisij v zrak zaradi ogrevanja v središču Novega mesta,
- zmanjšati emisije onesnaževal iz individualnih kuriščih v manjših naseljih,
- povišati raven okoljske zavesti prebivalcev,
- racionalna raba energije.

Operativni cilj 1: Izboljšati kakovost zraka – PM10

<i>Ukrep</i>	<i>Nosilci in partnerji</i>	<i>Rok</i>	<i>Viri</i>
Izvajanje Programa varstva zraka (PM 10)	MOP in MONM	Stalna naloga do izboljšanja kakovosti	državni proračun občinski proračun evropska sredstva
Določiti izvor delcev PM 10 in drugih onesnaževal	ARSO	do 2017	državni proračun
Natančna evidenca malih kurilnih naprav	MOP, Izvajalci dimnikarske javne službe	2017	državni proračun

Operativni cilj 2: Izboljšati podatke o kakovosti zraka

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Izvajati program monitoringa kakovosti zunanjega zraka z določitvijo več merilnih mest	ARSO	Stalna naloga	državni proračun
Izdelati lokalni program monitoringa kakovosti zunanjega zraka	MONM	2017	občinski proračun
Izvajati lokalni program monitoringa kakovosti zunanjega zraka	MONM	2018 dalje	občinski proračun

Operativni cilj 3: Zmanjšati emisije v zrak

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Priprava Energetskega koncepta MONM (LEK)	MONM	2017	državni proračun občinski proračun evropska sredstva
Izvajanje Energetskega koncepta MONM (LEK)	MONM	Stalna naloga	državni proračun občinski proračun evropska sredstva
Priprava Celostne prometne strategije MONM	MONM	2017	državni proračun občinski proračun evropska sredstva
Izvajanje Celostne prometne strategije MONM	MONM	Stalna naloga	državni proračun občinski proračun evropska sredstva

Strateški cilj 3: Učinkovito gospodarjenje z odpadki in zagotavljanje kakovosti tal

Okoljski cilji :

- zmanjšati nastanek odpadkov na izvoru,
- ponovna uporaba,
- izboljšati učinkovitost sistema ločenega zbiranja odpadkov,
- obdelati preostanke odpadkov,
- ustrezno odlaganje preostanka neuporabnih odpadkov,
- minimizirati onesnaževanje in obremenjevanje tal,
- sanacija degradiranih (poškodovanih) tal,
- izboljšanje kakovosti tal,
- vzpodbujanje okolju prijaznega kmetijstva.

Operativni cilj 1: Povečanje količine ločeno zbranih frakcij

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Posodabljanje in razvijanje infrastrukture za ločeno zbiranje odpadkov, informiranje javnosti in okrepitvijo nadzora	MONM, upravljavec javne službe, NVO	stalna naloga	občinski proračun državni proračun nepovratna sredstva

Operativni cilj 2: Izboljševanje sistema obdelave odpadkov

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Izvedba okoljsko in ekonomsko sprejemljive rešitve obdelave odpadkov	MONM in Cerod	Stalna naloga	občinski proračun državni proračun nepovratna sredstva

Operativni cilj 3: Zmanjšanje števila divjih odlagališč

<i>Ukrep</i>	<i>Nosilci in partnerji</i>	<i>Rok</i>	<i>Viri</i>
Sprotna identifikacija in sanacija divjih (črnih) odlagališč odpadkov (vključno s kraškimi jamami)	MONM, krajevne skupnosti, lastniki zemljišč, javne službe, NVO	stalna naloga	občinski proračun, lastniki nepremičnin, nepovratna sredstva

Operativni cilj 4: Spodbujanje ponovne rabe

<i>Ukrep</i>	<i>Nosilci in partnerji</i>	<i>Rok</i>	<i>Viri</i>
Spodbujanje praks in centra ponovne uporabe	MONM, NVO	stalna naloga	Občinski proračun, nepovratna sredstva

Strateški cilj 4: Vzdrževanje oziroma izboljšanje stanja mestnih gozdov

Okoljski cilji :

- ohranjati in urediti gozdne površine v urbanih območjih,
- ohranjati in povečevati biotsko pestrost,
- pridobivanje površin za prostočasne in rekreacijske dejavnosti,
- izboljšati kakovost bivanja za prebivalce MO Novo mesto,
- zagotavljanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi,
- zagotavljanje trajnostnega gospodarjenja z javnimi zelenimi površinami,
- obnovitev poškodovanih oziroma uničenih naravnih vrednot.

Operativni cilj 1: Ohranitev mestnih in primestnih gozdov, vzpostaviti in nadgraditi upravljanje z zelenimi površinami

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Ohranjanje območja mestnih gozdov in zelenih površin v občinske prostorske dok.	MONM	stalna naloga	občinski proračun
Odkupi gozdov s posebnim namenom v MONM	MONM	stalna naloga	občinski proračun
Izboljšanje / reorganizacija upravljanja in vzdrževanja z javnimi zelenimi površinami, uvesti odzivni sistem glede invazivnih rastlinskih vrst in standarde vzdrževanja zelenih površin	MONM	do 2017	občinski proračun
Izdelava načrta ureditve in vzdrževanja za mestne in primestne gozdove (prioriteta Portoval, Ragov log, Mestna hosta)	MONM	do 2018	občinski proračun nepovratna sredstva

Strateški cilj 5: Izboljšanje vizualne kakovosti prostora

Okoljski cilji :

- zmanjšati vizualno in svetlobno onesnaženje javnega prostora,
- znižanje letne porabe vseh svetilk na območju MO NM, ki so vgrajene v razsvetljavo občinskih cest in razsvetljavo javnih površin, ki jih upravlja MO NM,
- zmanjšanje razpršene poselitve prostora.

Operativni cilj 1: Izboljšati sistem oglaševanja

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Posodobitev ustreznih predpisov za učinkovit nadzor nad oglaševanjem	MO NM	2017	Občinski proračun
Okrepitev nadzora nad oglaševanjem	MO NM	stalna naloga	Občinski proračun

Operativni cilj 2: Zamenjava svetil z energetsko učinkovitejšimi in ustrezno usmerjenimi svetili

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Menjava obstoječih svetilk po sprejetem programu (z vidika varčevanja z energijo in svetlobnega onesnaževanja) in sinhronizacija z Urbanim katalogom	MONM	Stalna naloga	Občinski proračun, nepovratna sredstva

Strateški cilj 6: Varstvo pred hrupom in trajnostna prometna ureditev

Okoljski cilji :

- znižati raven hrupa zaradi prometa,
- določitev stopnje izpostavljenosti prebivalstva hrupu,
- zmanjšanje števila prebivalcev, izpostavljenih prekomernemu hrupu,
- identifikacija in zaščita mirnih območij na prostem,
- izboljšanje kakovosti javnih površin (boljša prehodnost in večja pestrost ulic in trgov),
- izboljšanje varnosti pešcev in kolesarjev,
- dvig kakovosti bivanja v mestu.

Operativni cilj 1: Zniževanje obremenitve s hrupom na preobremenjenih območjih

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Izvedba načrtovane novogradnje državnih cest 3. osi (preusmeritev prometnih tokov)	MzI	2020	Državni viri
Izvedba protihrupnih ukrepov ob rekonstrukcijah javnih cest	MONM, MzI	Stalna naloga	državni proračun, občinski proračun

Operativni cilj 2: Trajnostna prometna ureditev

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Viri
Izvajanje celostne prometne strategije MONM s poudarkom na sklenitvi omrežja peš in kolesarskih povezav ter brvi preko reke Krke	MONM, MzI, NVO	Stalna naloga	Občinski proračun, državni proračun, nepovratna sredstva

Strateški cilj 7: Novo mesto - Zeleno mesto

Operativni cilj 1: Informiranje in ozaveščanje občanov in ostalih uporabnikov ter organizacij o odgovornem ravnanju z okoljem

<i>Ukrep</i>	<i>Nosilci in partnerji</i>	<i>Rok</i>	<i>Viri</i>
Informiranje in ozaveščanje občanov in ostalih uporabnikov ter organizacij o odgovornem ravnanju z okoljem z dolgoročno kampanjo ter vzpostaviti sistem aktivnega vključevanja javnosti v izvajanje programa OPVO	MONM v sodelovanju z upravljavci GJI, zainteresirano javnostjo in organizacijami	stalna naloga	proračun občine, evropska sredstva, sponzorska sredstva

6. SPREMLJANJE IZVAJANJA, VREDNOTENJE IN DOPOLNJEVANJE PROGRAMA

V nadaljevanju so po posameznih segmentih navedeni nekateri kazalci s katerimi lahko ocenjujemo dosežke izvajanja OPVO za Mestno občino Novo mesto.

Informiranje in ozaveščanje

- Število izvedenih kampanj in dogodkov.

Zrak

- Onesnaženje zraka z delci PM10 – povp. letna vrednost delcev PM10 v zraku;
- onesnaženje zraka z delci PM10 - število prekoračitev mejne dnevne koncentracije PM10 v zraku;
- izvajanje večtočkovnih meritev kakovosti zraka;
- podatki o virih onesnaženja zraka;
- delež energije pridobljen iz obnovljivih virov energije;
- število uporabnikov in delež energije pridobljen iz virov, ki ne povzročajo onesnaženja z delci PM10.

Vode

- Delež prebivalcev priključenih na javno vodovodno omrežje;
- delež prebivalcev priključenih na javno kanalizacijsko omrežje;
- delež prebivalcev priključenih na individualne čistilne sisteme na območjih kjer ne bo javne kanalizacije;
- znižanje deleža izgub;
- kakovost površinskih vodotokov;
- kakovost podtalnice;
- kakovost pitne vode;
- število ekoloških kmetovalcev.

Odpadki

- Količina odpadkov na prebivalca;
- število prebivalcev, ki gravitirajo na eno zbiralnico ločenih frakcij;
- število frakcij, ki se ločeno zbirajo na izvoru v zbiralnicah ločenih frakcij in v zbirnih centrih;
- dostopnost do zbiralnic ločenih frakcij in zbirnih centrov;
- količine posameznih ločeno zbranih frakcij na prebivalca;

- delež ločeno zbranih frakcij glede na celotno količino odpadkov;
- delež snovne izrabe ločeno zbranih frakcij;
- delež masne izrabe ostanka odpadkov;
- delež energetske izrabe ostanka odpadkov;
- število divjih odlagališč odpadkov (periodično spremljanje) ;
- število saniranih divjih odlagališč odpadkov (periodično spremljanje) ;
- kakovost odpadnih izcednih vod.

Hrup

- Število izvedenih protihrupnih ukrepov;
- ocena. števila ljudi, ki so izpostavljeni vrednostim hrupa, višjim od dopustnih.

Zelene površine

- Površina namenjena urejanju zelenih površin;
- površina zelenih površin v javnem upravljanju;
- površina naravnih vrednot;
- površina zelenih površin, mestnih gozdov in naravnih vrednot za katere je sprejet načrt ureditve in upravljanja.

Promet

- Število registriranih motornih vozil;
- število uporabnikov javnega potniškega prometa;
- delež pešcev in kolesarjev in število opravljenih poti peš in kolesom;
- dolžina in povezanost kolesarskih povezav;
- število mest za izposajo mestnih koles;
- obseg izposoje mestnih koles;
- število parkirišč za polnjenje električnih vozil;
- gibanje PLDP na števnih mestih.

Vizualno onesnaženje javnega prostora

- Število lokacij za komercialno oglaševanje na javnih površinah;
- število inšpekcijskih postopkov z ukrepom odstranitve komercialnega oglaševanja.

Svetlobno onesnaženje

- Letna poraba električne energije za javno razsvetljavo na prebivalca glede na ciljno vrednost po predpisih o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja.

7. SKLEP

Občinski program varstva okolja vsebuje smernice, temeljne projekte in posamezne operativne ukrepe za okoljski razvoj oziroma izboljšanje stanja okolja v mestni občini Novo mesto. Kakovost okolja se zaradi različnih ukrepov s strani občine, njenih podjetij in države izboljšuje, a pregled stanja med postopkom priprave OPVO je postavil nove cilje.

Deležniki (zainteresirana skupina, občinske strokovne službe in izdelovalec) so evidentirali sedem strateških ciljev za obdobje do leta 2020. Pri večini gre za nadaljevanje obstoječih usmeritev. Na vrhu lestvice prioritet sta kakovost pitne vode in kakovost zraka, nič manj pomemben pa ni zadnji cilj: Novo mesto – zeleno mesto. K temu bo v veliki meri pripomogel tudi ta program. Strateškim ciljem sledijo operativni cilji, pri katerih so opredeljeni nosilci, roki in predvideni viri financiranja. Glede na dejstvo, da za velik del posegov ni zanesljivih podatkov o višini potrebnih sredstev, se bodo zneski določali sproti – v posameznih izvedbenih projektih oziroma programih.

Sredstva občinskega proračuna zanesljivo ne zadoščajo za uresničitev vseh ciljev. Dosedanje izkušnje MO Novo mesto, kakor tudi drugih občin, dokazujejo, da je z ustreznimi programi mogoče zagotoviti sofinanciranje iz državnega proračuna, kakor tudi iz skladov EU. Zato je pomembno, da so v OPVO uvrščeni vsi pomembnejši okoljski projekti, oziroma predvideni projekti/ukrepi, s katerimi se bo stanje izboljšalo.

Za kakovost življenja prebivalcev je kakovost okolja ena temeljnih sestavin. Pri pripravi občinskega programa niso sodelovale zgolj občinske strokovne službe in predstavniki javnosti, ampak so svoja videnja prispevala tudi podjetja, ki na tem območju delujejo in sooblikujejo okolje. OPVO je torej rezultat sodelovanja vseh naštetih deležnikov in odraža odsev trenutnega stanja. Glede na dejstvo, da gre za temeljni, strateški program, ga je vedno mogoče dopolnjevati z operativnimi ukrepi. Ker je proces utečen in kontinuiran, bo po letu 2020 spet sledil pregled uspešnosti njegovega uresničevanja, posodabljanje ciljev in določanje novih smernic.